

Яна ЖЕЛЯБОВСЬКА
здобувачка ступеня магістра
за ОНП «Бізнес-дипломатія і GR-політики»
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ В ПРОЦЕСІ КОНСОЛІДАЦІЇ ЄДИНОГО ОБОРОННОГО РИНКУ ЄС

Ключові слова: Німеччина, оборонний ринок ЄС, війна, безпекова політика, оборонна стратегія, спільні оборонні ініціативи, *Zeitenwende*.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році, а також зростаюча непередбачуваність у трансатлантичних відносинах поставили Європейський Союз перед потребою переосмислити свою оборонну стратегію. Трансформація світопорядку виявила також критичні прогалини в оборонному потенціалі ЄС, зокрема залежність від зовнішніх постачальників озброєння та нестачу координації між державами-членами. У відповідь ЄС активізував зусилля щодо консолідації оборонного ринку, спрямовані на зміцнення стратегічної автономії та посилення спільних оборонних ініціатив.

Одним із центральних елементів цього процесу є формування єдиного оборонного ринку ЄС, що передбачає не лише глибшу співпрацю держав-членів у сфері безпеки, але й створення спільного простору для виробництва, закупівель та інновацій у сфері озброєнь. Проте ринок оборонних технологій Європи залишається все ще дуже фрагментованим і часто неготовим до спільних викликів, а спільні інвестиції — однією з основних проблем, що обмежують ефективність європейської оборонної промисловості [1].

Дослідники зазначають, що саме Німеччина нині чи не вперше у своїй повоєнній історії є локомотивом підготовки Європи до можливої війни. Ці дискусії особливо посилились після того, як німецький Бундестаг минулого скликання на своєму останньому засіданні

скасував боргові обмеження, що відкрило шлях для залучення в економіку Німеччини 500 млрд євро. Ці кошти буде використано головним чином для підвищення обороноздатності країни [2].

З 2022 року Німеччина зробила стратегічний вибір у власній безпековій політиці, оголосивши про докорінні зміни в оборонному секторі. Йдеться про політичну зміну, яку канцлер Олаф Шольц охарактеризував як *Zeitenwende* («переломний момент»). Ця стратегія охоплює значне збільшення оборонного бюджету, модернізацію Бундесверу, а також активнішу участь у європейських оборонних ініціативах. У своєму виступі у Празі Шольц прямо заявив про необхідність створення справжнього європейського оборонного союзу, який би спирався на уніфіковану інфраструктуру, спільні закупівлі й узгоджену промислову політику. Отже, політичне лідерство Німеччини спрямоване на посилення інституційної основи оборонного ринку ЄС [8].

Оборонний ринок ЄС має олігополістичну структуру, де домінують кілька великих компаній, як-от Airbus, BAE Systems, Leonardo та Rheinmetall. Держави-члени відіграють ключову роль у формуванні попиту через національні оборонні бюджети та політичні рішення. Це призводить до фрагментації ринку, де національні інтереси часто переважають над спільними європейськими цілями. Розбіжності в країн-членів ЄС виникають також у поглядах на майбутню структуру та глибину оборонної інтеграції ЄС [3].

Дослідники Брюссельської школи управління Антоніо Калькара та Луїс Сімон, аналізуючи майбутнє європейської оборонної промисловості та лідерські позиції в цьому процесі Німеччини і Франції, зазначають, що, оскільки Німеччина загалом більш конкурентоспроможна, ніж Франція, в комерційному секторі, але менш конкурентоспроможна в оборонному, вона виступатиме за повну інтеграцію європейського оборонного ринку, але намагатиметься захистити свою менш конкурентоспроможну оборонну промисловість, ніж у Франції, відстоюючи автономію в спеціальних програмах озброєнь [4].

Окрім політичної ініціативи, Німеччина має ще й доволі потужний оборонно-промисловий комплекс. Компанії, як-от Rheinmetall, Krauss-Maffei Wegmann, Hensoldt, Diehl та MBDA Germany,

займають провідні позиції на європейському ринку озброєнь і є активними учасниками багатонаціональних проєктів, а також демонструють стабільне зростання вартості акцій [5]. Зокрема, Німеччина спільно з Францією реалізує масштабні ініціативи, як-от створення нового танка MGCS (Main Ground Combat System) і бойового авіаційного комплексу нового покоління FCAS (Future Combat Air System). Її участь у проєкті Eurodrone (MALE RPAS) також свідчить про намагання створити стратегічно важливу європейську платформу, здатну конкурувати з американською індустрією виробництва дронів [6]. Усі ці проєкти не лише сприяють технологічному прориву, а й зміцнюють промислову взаємозалежність країн-членів ЄС і задають усе більше тенденцій до об'єднання ринку.

Німеччина також відіграє провідну роль у створенні нормативно-правової та інституційної основи єдиного оборонного ринку. Вона активно підтримує гармонізацію стандартів, уніфікацію процедур закупівель, а також реформування діяльності Європейського агентства з питань оборони (EDA) задля підвищення ефективності та прозорості спільних закупівель. Такий підхід має на меті зменшити фрагментацію ринку, посилити конкуренцію між європейськими виробниками та зробити спільні оборонні інвестиції більш цілеспрямованими й ефективними. У результаті ЄС отримує змогу створити стратегічно автономну систему забезпечення власної обороноздатності.

Водночас участь Німеччини у формуванні єдиного оборонного ринку супроводжується низкою викликів і суперечностей. З одного боку, вона підтримує розвиток європейських спільних платформ, а з іншого — продовжує закуповувати американське озброєння, зокрема системи Patriot та винищувачі F-35. Це породжує дискусії щодо її реального прагнення до стратегічної автономії ЄС. Крім того, у деяких проєктах, як-от FCAS, виникають розбіжності з Францією стосовно технічного лідерства та розподілу ролей між компаніями [7]. Усередині самої Німеччини також відбуваються дебати про допустимість експорту озброєнь у певні регіони світу, що створює додатковий політичний тиск.

Попри ці труднощі, перспективи ролі Німеччини в консолідації оборонного ринку залишаються значними. Завдяки фінансовому

потенціалу, технологічним можливостям і політичній вазі вона здатна стати локомотивом глибокої інтеграції, формувати спільну оборонну промислову політику та ініціювати створення нових європейських інституцій у сфері стандартизації. Крім того, активна допомога Україні у військово-технічному вимірі з 2022 року зміцнює імідж Німеччини як відповідального європейського лідера. Водночас варто зазначити, що участь Німеччини в розбудові ринку оборонних технологій має не лише безпекове, а й економічне значення, адже дає змогу стимулювати інновації, створювати нові робочі місця та сприяти технологічному суверенітету ЄС.

Отже, уряд Німеччини та її оборонно-промисловий сектор відіграють центральну роль у процесі формування єдиного оборонного ринку ЄС — як завдяки власному промисловому потенціалу, так і завдяки послідовній політичній підтримці ідеї стратегічної автономії Європи. Від його рішень, дипломатичних кроків і здатності до компромісів значною мірою залежатиме успіх інтеграційного проєкту та безпеки Європи.

Список використаної літератури

1. Zandee D., de Baedts R. European Defence Industry: Towards Institutional Adaptation. Clingendael Institute, 2024. URL: <http://www.jstor.org/stable/resrep65311> (date of access: 05.05.2025).
2. Копиленко М. Зміни в оборонній політиці Німеччини. Виклики й перспективи. Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД, 2025. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2025-05/az_nim-echchinaoborona_060525.pdf (дата звернення: 05.05.2025).
3. Müller T. Drivers and Impacts of European Defence Market Integration: A Meta-synthesis of Literature with an Economic Focus. *European Security*. 2024. Vol. 33 (1). DOI: <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.1998224>.
4. Calcara A., Simón L. France, Germany and the Future of the European Defence Industry. *Journal of European Public Policy*. 2024. Vol. 31 (2). P. 182–202. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.1984440>.
5. Rheinmetall AG. Annual Report 2023: Defence Division. Düsseldorf : Rheinmetall Group, 2024. URL: <https://ir.rheinmetall.com/de/investor>

- relations/kennzahlen/jahreszahlen/?_gl=1*vrjt3*_ga*MjEwMzc2Nzc5LjE3NDI0NjIzODU.*_ga_3MW0LGHGS7*czE3NDY1MTQ0NTc5kbzQkZzEkdDE3NDY1MTQ2NjUkajAkbDAkaDA (date of access: 05.05.2025).
6. European Defence Agency (EDA). Defence Data Report 2024. 2023. Brussels : EDA. URL: <https://eda.europa.eu/publications-and-data/latest-publications/annual-report-2024> (date of access: 05.05.2025).
 7. Mejjino-Lopez J., Wolff G. European Defence Industrial Strategy in a Hostile World. Brussels : Bruegel, 2024. URL: <https://www.bruegel.org> (date of access: 05.05.2025).
 8. Speech by Federal Chancellor Olaf Scholz at the Charles University in Prague on Monday, 29 August 2022. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/scholz-speech-prague-charles-university-2080752> (date of access: 05.05.2025).